

Praten met Boudewijn Bouckaert en Yvan vanden Berghe

Van universiteit naar onderwijsfabriek, bah!

Samen hebben zij een eeuw universitaire arbeid achter zich. Allebei publiceren zij nu een boek; het ene is een roman over de universiteiten, het andere zijn memoires over een leven aan de UGent. Beide professoren kijken als kenners naar de Vlaamse universiteiten en stellen verkleuring, een wildgroei van foute opleidingen en vertakkingen, massaonderwijs en overinvesteringen vast. Wat moet en kan er veranderen bij onze zwaarlijvige onderwijsfabrieken? Boudewijn Bouckaert en Yvan vanden Berghe weten het.

Yvan Vanden Berghe publiceert "Onder Geleerden" bij Polemos. Het boek ruikt intens naar een sleutelroman, wat de auteur zal weerleggen tot zijn laatste snik. Hij doceerde internationale politiek in Antwerpen en Hasselt.

Boudewijn Bouckaert brengt bij ACCO herinneringen naar buiten. Bouckaert vertelt het verhaal over zijn kennismaking met, verliefdheid op en huwelijk met de universiteit van zijn stad, Gent, waar hij onder meer rechtsfilosofie onderwees.

't Pallieterke: wat met de wildgroei van universitaire richtingen? Wat moet weg of toegewezen worden aan één of twee universiteiten?

Yvan vanden Berghe: "Universiteiten moeten niet allemaal een universitair ziekenhuis hebben. Vier is genoeg, en in feite is dat nog eentje te veel, maar zoiets kan niet meer teruggedraaid worden. Ook is er een opleiding geneeskunde te veel, evenals een recht departement en ettelijke studierichtingen pol en soc, communicatie en aanverwante pretstudies. Wat moeten wij met de weinig

Boudewijn Bouckaert

bevolkte ingenieursstudies en wetenschappelijke opleidingen aan de VUB? Verder vind ik het een circus hoe de KU Leuven zich vertakt in Brugge, Kortrijk, Antwerpen en Brussel. Blijven UGent, UA, Universiteit Hasselt en VUB niet braafjes in hun thuisstad?"

Boudewijn Bouckaert: "Vooral in de loop van de laatste tien, vijftien jaar zijn er veel richtingen bijgekomen. Dit heeft te maken met de Erasmus-Mundus-hype. Elke universiteit moet maar eens een sterkte-zwakteanalyse maken van allerlei kleine richtingen en ze consequent afschaffen. De Vlaamse overheid zou bij elke afschaffing een deel van de besparing bij de universiteit zelf kunnen laten om haar te prikkelen tot snoeiwerk. Voor de toewijzing aan één of twee universiteiten moet men vooral kijken naar de schaal-economieën. Richtingen die grote investeringen vereisen per student (bv. geneeskunde, biologie, toegepaste wetenschappen) moeten geconcentreerd worden in één of twee universiteiten."

't Pallieterke: wat gedaan met de grote toestroom? Is een controle aan de ingang noodzakelijk? Quid het opduiken van de IQ-test om te schiften?

Boudewijn Bouckaert: "Uiteraard is een controle aan de poort nodig. Het hoge misluktingspercentage in sommige eerste jaren verraadt een gigantisch verlies aan tijd en inspanningen, en frustratie omwille van de mislukking. Voor richtingen waar onbetwistbare 'hard skills' noodzakelijk zijn - bv. wiskunde bij de ingenieurs - mag er opnieuw een eliminerend ingangsexamen ingesteld worden. Voor de richtingen waar dit minder het geval is, zijn ijkingsproeven die wel verplicht zijn maar niet eliminerend de beste oplossing."

Yvan vanden Berghe: "Voor alle richtingen is een nationaal toelatingsexamen noodzakelijk, ofwel een nationaal examen bij het

einde van het secundair onderwijs dat selecteert en de toegang tot bepaalde studies aanwijst of zelfs verbiedt. Een soort van BAC zoals in Frankrijk. Dergelijke test is volstrekt nuttig en belangrijk, maar politiek gezien een utopie. Vrijblijvende toetsen kunnen geen kwaad, maar zijn niet de oplossing. Anderzijds blijft het probleem van de hogescholen, waarvan er veel te veel zijn. De universiteiten hebben er zich meester van gemaakt en proberen die opleidingen te "academiseren". Vroeger waren zij vooral op de praktijk gericht en werd er veelal goed onderwijs verstrekt. Nu krijgen zij meer theoretisch onderricht van de vele doctores die onze universiteiten uitbraken. De bachelorsopleiding kleuterleidster vereist een wetenschappelijke scriptie, misschien moeten zij binnenkort een vijfjarige master behalen?"

't Pallieterke: blijft het een kleinburgerlijke en linkse obsessie om iedereen, zelfs de minder bekwamen, naar een universiteit te loodsen? Is dat zinvol, betaalbaar en goed voor de samenleving? Beter meer loodgieters en minder pol-en-soc'ers?

Boudewijn Bouckaert: "Natuurlijk meer loodgieters dan pol- en soc'ers! Veel richtingen in de alfawetenschappen leiden niet echt op tot een beroep, ze zijn de facto gericht op een brede intellectuele culturele verrijking. In die zin zijn zij niet wezenlijk verschillend van de cursussen van het Davidsfonds. De jongeren moeten de boodschap krijgen eerst een beroepsgerichte richting te volgen en nadien, bij wijze van levenslang leren, algemene intellectueel verrijkende richtingen te volgen. Filosofie, politieke wetenschappen en cultuurwetenschappen zouden dan moeten opgegooid worden tot echte volksuniversiteiten waaraan mensen van verschillende leeftijdsgroepen kunnen deelnemen. Nu zijn het te vaak opleidingscentra voor gefrustreerde en meestal linkse intellectuelen, die hun zelfgekozen werkloosheid of hun tewerkstelling onder het niveau van hun diploma verwijten aan de kapitalistische maatschappij."

't Pallieterke: het fameuze Erasmusprogramma is een populair onderdeel van de pretuniversiteit (ook de minst gemotiveerde en de minst bekwame tracht een jaartje of twee lol te trappen als gesubsidieerd student)? Heeft dat Europese programma wel zin?

Boudewijn Bouckaert: "Het gehele Erasmusprogramma als pretuniversiteit of academisch toerisme bestempelen, is duidelijk een brug te ver. Voor de Franse Revolutie, toen het Latijn de universitaire lingua franca was, volgden studenten studies buiten hun streek of land. In Bologna had men bijvoorbeeld de verschillende 'nationes' - plaatsen van oorsprong, Duitsland, Frankrijk - die de studenten uit de verschillende landen groepeerden. Het Erasmusprogramma knoopt enigszins aan met die internationale traditie, met nu het Engels als lingua franca. Het principe is dus goed. Echter, dikwijls komen Erasmusprogramma's wel neer op academisch toerisme. Laag gerangschikte universiteiten, vooral uit de Club Med, de landen aan de Middellandse Zee, willen hun reputatie verhogen door met beter gerangschikte universiteiten - in de koudere landen - in zee te gaan. Voor studenten is een combinatie van gemakkelijke examens, zon en zee en nieuwe exotische vrienden en vriendinnetjes uiteraard aantrekkelijk. Universiteitsbesturen moeten daarom op een meer verantwoordelijke manier omgaan met deze programma's en ervoor zorgen dat er wordt samengewerkt met kwalitatieve partners."

Yvan vanden Berghe: "Erasmus is een louter politieke beslissing, geen pedagogische. Het doel is door de uitwisseling van de toekomstige elites een Europees nationaal bewustzijn te creëren. Zelden bekommeren de Erasmusgangers zich om de taal, de cultuur of de politiek van het gastland. Cursussen, of wat daarvoor doorgaat, worden dikwijls in armzalig Engels gegeven. De Erasmusstudenten blijven onder mekaar hangen, Europese koppeltjes ontstaan, wat de bedoeling is. Mijn ervaring is dat nogal wat Vlaamse studenten, tweede- of derdejaars, zuiderse oorden opzoeken waar niet noodzakelijk de beste uni-

Yvan vanden Berghe

versiteiten staan. Op basis van wederkerigheid komen dan Italiaanse en Spaanse studenten naar hier. Veelal kennen die een honderdtal Engelse woorden die zij niet kunnen uitspreken, laat staan schrijven. Het gevolg kan men zich inbeelden. Een verblijf in het buitenland heeft zin, en mag door Europa gesubsidieerd worden, maar dan als stage, en mits de taal van het gastland redelijk gekend is."

't Pallieterke: moet er gehengeld worden naar buitenlandse studenten (om de getallen op te krikken), en moet er gehengeld naar buitenlandse profs om divers onderzoeks- en onderwijstalent binnen te halen?

Boudewijn Bouckaert: "Ja, er mag een inspanning geleverd worden om buitenlandse studenten te rekruteren, niet om de getallen op te krikken maar wel om het universeel karakter van de universiteit een praktische uitwerking te geven. Het is één van de manieren om Vlaanderen als wetenschappelijk-intellectueel centrum, zoals we dat waren in de zestiende eeuw, op de wereldkaart te zetten."

't Pallieterke: ondanks het standpunt van de rectoren van de UGent en KU Leuven (recent in De Standaard) dat er plaats is voor vijf kwalitatieve Vlaamse universiteiten, mag men dat betwijfelen...

Boudewijn Bouckaert: "Als men de term 'kwalitatief' ernstig neemt, is dat natuurlijk sciencefiction. Buiten de stad en het gewest Boston in de VS is er geen enkele regio met de territoriale omvang van Vlaanderen die vijf echt kwalitatieve universiteiten herbergt. We mogen al blij zijn dat er, niettegenstaande de massificatie en de soms ondermaatse rekrutering van docenten, toch twee Vlaamse universiteiten in de top 100 van de Shanghai-lijst staan, Gent en Leuven. Wat het aantal universiteiten 'as such' betreft, ben ik voorstander van vrije concurrentie en niet van een 'a priori' beperking zoals nu decretaal is vastgelegd. De Vlaamse overheid moet kwalitatieve criteria vastleggen voor het universitaire karakter van een instelling, en alle instellingen die hieraan voldoen zijn een universiteit. Misschien krijgen we dan wel filialen van Harvard, Oxford of Heidelberg in Vlaanderen. Het universitair karakter van een instelling moet gecheckt worden met een institutionele audit."

Yvan vanden Berghe: "Universiteiten hebben nooit uitgeblonken door goed onderwijs. Denk aan de grote collegesalen, het gebrek aan individuele begeleiding, proffen die met onderzoek bezig zijn en het onderwijs als een lastige bijzaak beschouwen, want alleen met onderzoek is prestige te verwerven. Ik denk eveneens aan pietluttige curricula met overbodige vakken, verouderde cursussen en overlappingsen. Remedies zijn, echte onderwijsprofessoren aanstellen en de cursussen in blokvorm aanbieden, bijvoorbeeld zes weken waarna een examen volgt. Gedaan met die antieke blokperiodes. Studeren zou een beroep moeten worden dat eventueel vergoed wordt, met, waarom niet, een studietoeloon. Met het inschrijvingsgeld en een loon zou een goed beleid kunnen gevoerd worden: hoger of lager of lager naargelang er bepaalde tekorten zijn, zoals bijvoorbeeld bij de wiskundigen en ingenieurs, of overschotten, bijvoorbeeld bij de communicatiewetenschappers."

Engels, zeer met mate

Zien Boudewijn Bouckaert en Yvan vanden Berghe een rol voor de nieuwe lingua franca, het Engels, bij de Vlaamse universiteiten? Boudewijn Bouckaert: "Twee principes spelen hier een rol: het Stevin-principe en het "Vlaanderen zendt zijn zonen uit-principe". Stevin heeft er voor gezorgd dat het Nederlands ook een wetenschappelijke en technische taal werd. De Nederlandstalige universiteiten in Nederland, Vlaanderen en Zuid-Afrika moeten dit erfgoed bewaken en ervoor zorgen dat er een wetenschappelijke taal blijft die aansluiting heeft op de volkstaal. Dat is een oedemocratisch principe. Daarom moeten zeker de bachelors-opleidingen in de regel in het Nederlands gedoceerd blijven en mag men van onderzoekers eisen dat een deel van hun publicaties in het Nederlands is. Anderzijds is de universitaire wereld ook een universele wereld en moeten Vlaamse onderzoekers voluit kansen krijgen om zich op dat vlak te manifesteren, internationale opdrachten te verwerven, in het buitenland te doceren en te publiceren. Daarom mag men van academici eisen dat zij behoorlijk het Engels als lingua franca beheersen en mag men, vooral in de masters Engelstalige richtingen uitbouwen. Voor de bachelorgraad is de eis redelijk dat er in het Nederlandse taalgebied een Nederlandstalig equivalent is. Voor de mastergraad hoeft dat uiteraard niet."

"Universiteiten en professoren streven in de eerste plaats naar internationaal prestige", oordeelt Vanden Berghe. "De plaats op de internationale ranglijsten is bijna een obsessie. Een criterium van die rangschikking is het percentage buitenlandse studenten, wetenschappelijke medewerkers en professoren. Vandaar natuurlijk het Engels. Erasmus is een andere reden: omwille van de wederkerigheid voor onze studenten die naar het buitenland willen, moeten wij ook buitenlandse studenten ontvangen. Dit kan het gemakkelijkst in het Engels. Anderzijds willen de universiteiten omwille van hun macht en hun inkomsten zoveel mogelijk studenten. Tienduizenden Chinese studenten zouden welkom zijn, indien de regering hen zou willen subsidiëren."

Zeer betreurenswaardig is dat de Vlaamse rectoren liegen wanneer zij zeggen dat zij een Nederlandstalige kern van hun opleidingen willen behouden, neen, het liefst willen zij alles verengelsen zoals hun Nederlandse collega's. Hier functioneert de salamitactiek: schijf na schijf. Nochtans kan niemand weerleggen dat de gemakkelijkste en de meest efficiënte manier om te studeren in homogene groepen en in de moedertaal gebeurt. Het is een basisrecht om tot en met de universiteit in de eigen taal onderwezen te worden. In tweetalige situaties overwint steeds de sterkste taal. Ondanks het feit dat het Nederlands robuust is, kan het niet tegen het Engels op. De Vlaamse rectoren zijn leerling-tovenaars, misschien kennen zij het watervaleffect niet. Om zich beter voor te bereiden op Engelstalig universitair onderwijs zal uiteindelijk ook de humaniora verengelsen, en zo verder naar beneden. Ouders zullen dan hun kinderen in het Engels opvoeden. Willen wij dat echt? Wil de N-VA dat? Zou aan die evolutie geen volksraadpleging moeten voorafgaan?"